

УДК 262.12: 94(477.83/.86)+(94)

Ірина Майба

*Національний заповідник «Замки Тернопілля», м. Збараж***КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА І РЕЛІГІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ПРАШКА В АВСТРАЛІЇ, НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ ТА ОКЕАНІЇ (1914–2001)**

У статті проаналізовано життєвий шлях владика Івана Прашка, процес формування його як душпастиря, зокрема в період богословських студій у Львові та Римі, під час пастирської праці в Італії та Австралії. Досліджено основні напрямки та особливості його діяльності спершу в ролі священика, потім – в ролі екзарха та правлячого єпарха УГКЦ в Австралії, Новій Зеландії та Океанії.

Ключові слова: владика Іван Прашко, душпастир, богословські студії в Урбаніанському університеті, Допомоговий Комітет Італії, Апостольський екзарх, правлячий єпарх УГКЦ.

Актуальність дослідження полягає в тому, що особистість владика Івана Прашка в історії Української Греко-Католицької Церкви є доволі неординарною: син із бідної міщанської сім'ї з містечка Збараж, який, попри високу національну свідомість, не вступив до ОУН, обравши духовне служіння, здобув ґрунтовну богословську освіту у Львові та Римі, був душпастирем серед українських полонених в Італії, а потім зорганізував діаспору українців-католиків в Австралії навколо Апостольського екзархату УГКЦ [2, с. 134].

Метою нашої статті є дати узагальнений нарис біографії Івана Прашка та короткий огляд його релігійної й культурно-просвітницької в Австралії, Новій Зеландії та Океанії.

Українська Греко-Католицька Церква має чимало визначних особистостей, однією з яких був Владика Іван Прашко – ревний архіпастир громади українців-католиків на далекому Австралійському континенті.

Життєвий шлях Івана Прашка розпочинається в Східній Галичині, де він народився і здобув середню освіту у Збаражі, богословську освіту розпочав у Львові. Обравши шлях духовного служіння, тим самим Іван Прашко визначив якоюсь мірою свою життєву долю: обставини воєнного часу дозволили йому виявити душпастирську опіку серед українців – полонених та емігрантів в Італії, а обставини мирного часу – сприяли його організаційним заходам щодо утворення спершу екзархату, а потім єпархії для українців-католиків на Австралійському континенті. Отож, на життєвому шляху Івана Прашка виділяються декілька етапів, перший з яких – це час формування його особистості насамперед як душпастиря [10, с. 2322].

Іван Прашко народився 1 травня 1914 року в нашому мальовничому містечку. Він був першою і останньою дитиною бідної міщанської родини Василя і Марії (з роду Кінах). Звичайно, як єдина дитина в сім'ї, Іван був бажаним та зігрітим любов'ю, хоча бідність й матеріальні нестатки часто давалися взнаки [1, с. 11-12]. Початкову освіту здобував він у Збаражі в

польській гімназії. Як гімназист, Іван Прашко проявляв виняткову активність в культурному, релігійному і громадському житті. Його ровесники і однолітки згадують, що вже на той час він був свідомим і популярним націоналістом і таким відмітився в списку тодішньої польської адміністрації. Збаразька гімназія давала добру класичну освіту із знанням кількох мов та позитивне виховання. Значний вплив на формування світогляду Івана Прашка справив о. Йосиф Кодельський, який відіграв вирішальну роль у життєвому виборі Івана Прашка – заохочував і переконував батьків у потребі освіти для їхнього сина, допомагав у навчанні, служив порадами у виборі подальшого життєвого шляху [1, с. 12-14]. Напевно, під впливом авторитету о. Й. Кодельського в юного Івана Прашка поступово формується розуміння потреби активної душпастирської праці для свого народу.

Після закінчення гімназії стає студентом Богословської Академії у Львові. Тут майбутній єпископ зрозумів, що його життєвий шлях і покликання – це служити рідному народові в ролі душпастиря. І. Прашко успішно навчається, відвідує лекції видатних богословів, зокрема о. Й. Сліпого. У цей період він також близько познайомився з митрополитом Андрієм Шептицьким, до якого звертався за порадами та допомогою [1, с. 16-17]. У цей період Іван Прашко добре потоваришував з кількома студентами – богословами, серед яких був Мирослав-Іван Любачівський [1, с. 22].

Після трьох років успішного навчання з благословення митрополита Андрея Шептицького стає студентом теології в Римі, де навчається з 1937 по 1939 рік на богословських студіях в Урбаніянському університеті. У 1939 році отримує священничі свячення [9, с. 2; 1, с. 17].

З початком Другої світової війни Іван Прашко залишається в Італії на студіях в Понтифікальному Орієнтальному інституті. Тут отримує магістерський ступінь за наукову працю. У 1944 р. завершується богословське і душпастирське формування Івана Прашка, становлення його світогляду, скерованого на активне служіння Богові, греко-католицькій церкві та українському народові.

З 1944 по 1950 р. о. І. Прашко працював в Українському Допомоговому Комітеті Італії під проводом архієпископа Івана Бучка й був опікуном і священником для українських скитальців та для полонених Першої Української дивізії «Галичина». Отець Іван відвідував табори вояків армії Андерса, де було чимало українців, збирав українських біженців на острові Ліпарі та по всій Італії, допомагав їм в організації випускних курсів та отримання деякої матеріальної допомоги, пересилає також матеріальну допомогу для українських емігрантів у Німеччині й Австрії [8, с. 37].

Таким чином, вже в перші роки священства о. Іван Прашко проводить активну практичну душпастирську працю. Характерно, що пізніше за таку допомогу полоненим Головна управа дивізії братства в Торонто нагородила Владика Івана Золотим Хрестом «За особливі заслуги для церкви і народу».

Така жертвна праця о. Івана Прашка здобула йому значний авторитет серед української еміграції, й архієпископ Іван Бучко у 1950 р. вирішив

надіслати його на душпастирську працю до Австралії, де він протягом восьми років виконував священничі обов'язки серед українських вірних в Мельбурні, Вікторії, Тасманії. Тут о. І. Прашко намагався віднайти й згуртувати громади українців-католиків, відвідував їх в різних місцевостях штату Вікторія, регулярно щотижня відправляв богослужіння у Мельбурні, заохочував до причастя дорослих й дітей. Протягом цих років він відкривав церковні громади, організував українські суботні школи, церковно-громадські товариства, збудував 11 церков; написав 40 пастирських послань на різні теми [2, с. 134].

У травні 1958 р. Папа Пій XII призначив його Апостольським екзархом для українців а Австралії, Новій Зеландії та Океанії. Професор В. Жила писав: «Вся праця єпископа Прашка пройнята вірою в світле майбутнє свого народу, силу правди слова та в особливості нашого сучасного етапу – виробити серед розсіяних українців уміння об'єктивно оцінювати життєві явища, мати повагу до того, що зроблено та бути завжди здатним на подвиг».[4, с. 267-269]. Владика прагнув відвідати практично усі більші та менші громади, наполягав на перевірці діловодства парафії, комітету будови церкви, церковних товариств, просив провести принагідні збірки пожертв на фонд екзархату, а через рік ввести загальне оподаткування вірних. Особливу роль у піднесенні релігійного життя українців-католиків Владика відводив католицькій пресі. З цією метою у серпні 1960 р. започатковано видання кварталника «Церква і життя», редактором якого став о. Іван Шевців. Вже за короткий період часопис став «великою поміччю в душпастирській праці, передовсім у релігійнім виробленні наших вірних» [3, с. 804-806].

Іван Прашко спонукав священників активніше засновувати церковні братства, Марійські дружини, Вівтарні дружини, осередки «Обнови», молодіжну організацію «Пласт», щоб через них сприяти релігійному вихованню молоді. Екзарх закликав усіх священників вже при проведенні катехизації серед учнівської молоді строго вести щоденники та конспекти уроків релігії, заохочуючи батьків до релігійного виховання дітей через систему українських суботніх та недільних шкіл та в родинному колі [5].

Владика І. Прашко використав усі повноваження апостольського екзарха для ефективнішої праці організаційних структур УГКЦ в українській діаспорі Австралії. Одним із перших завдань стало будівництво українських католицьких церков, а також підбір нових священників для душпастирювання. Владика проводив регулярні візитації організованих громад українців-католиків, а згодом формує своєю владою повноцінні парафії, які, однак, мали величезну територію. Архіпастир подбав про адміністрування екзархатом, призначивши генерального вікарія, а пізніше навіть сформував два протопресвітерати, наказував священникам подавати детальні щорічні про результати своєї праці. Значну увагу владика І. Прашко приділяв розвитку католицької преси, збіркам пожертвувань вірних на різноманітні організаційні потреби та благодійні цілі. Особливого значення надавав

організованому мирянському рухові, підкреслюючи потребу формування світських апостолів католицької віри [3, с. 806-809].

Незважаючи на формальне канонічно-правове підпорядкування екзархату Мельбурнській римо-католицькій митрополії, владика Іван Прашко всіма засобами утверджував національну та обрядову ідентичність українців-католиків, їх духовну єдність з УГКЦ, саме тому він підтримує ідею Патріархату, обґрунтовану Верховним архієпископом Й.Сліпим, при цьому дотримується прагматичної позиції – тільки через постійну працю можна досягнути визнання патріаршого устрою [5; 3, с. 811-813].

У пастирському листі з нагоди участі єпископату УГКЦ в нарадах третьої сесії Другого Ватиканського Собору від 12 січня 1965 р. Іван Прашко повідомляє про «створення Києво-Галицького Патріархату». Владика зауважує, що ідея Патріархату, заснована на Декреті Собору про Східні Католицькі Церкви, здобула значну популярність серед українського народу, особливо в діаспорі, водночас вважає прикритим факт деякої опозиції окремих українських греко-католицьких ієрархів [8, с. 163-164]. У Великодньому посланні 1966 р. він наголошує: «немає сумніву, що справа нашого патріархату, це вікова проблема, від якої в найбільшій мірі залежить розвиток нашої Церкви так в Україні які на еміграції. Виглядає, що треба ще трохи почекати, а тимчасом молитися, змагатися, поборювати перешкоди, щоб прискорити хвилю створення нашого патріархату, та щоби ми були спосіб ні достойні і приготовані на цю важливу хвилю» [8, с. 161-162].

У 1982 р. Папа Іван Павло II підносить апостольський екзархат до рівня Мельбурнської єпархії українців-католиків в Австралії, Новій Зеландії та Океанії [3, с. 819; 6, с. 378; 7]. У своїй буллі Папа Іван Павло II виразно підкреслював: «Ми... переконавшись, що вірні українці, візантійського обряду, які живуть в Австралії, Новій Зеландії і Океанії, маючи до тепер Апостольський Екзархат, і в нім, так щодо чисельности як також щодо релігійного життя і дисципліни добре розвивалися, тому ми уважили за потрібне ще краще їх забезпечити, а саме, підвищуючи цей Апостольський Екзархат до гідности Єпархії...».

Вже в ролі єпарха владика продовжував активну розбудову структури церкви, прагнув активізувати релігійне життя вірних у процесі підготовки до ювілею тисячоліття хрещення Русі-України. Свідченням значної зрілості Мельбурнської єпархії та підтримки єдності УГКЦ стала участь владика І. Прашка в нарадах синоду єпископів упродовж 1980–1992 рр.

Владика взяв активну участь у відродженні Воскресенської церкви у рідному Збаражі: надсилав кошти на реставрацію храму, закликав віруючих берегти і плекати свою святиню. Справами церкви Прашко цікавився до останніх своїх днів. Він любив Збараж, а Воскресенська церква була для нього серцем його рідного міста [5]. Його знали і любили всі: малі і дорослі, віруючі і невіруючі, християни і люди інших віросповідань.

Виконавши свою життєву місію, єпископ Іван Прашко помер 28 січня 2001 р. На час смерті місце для поховання покійного не було підготовлене,

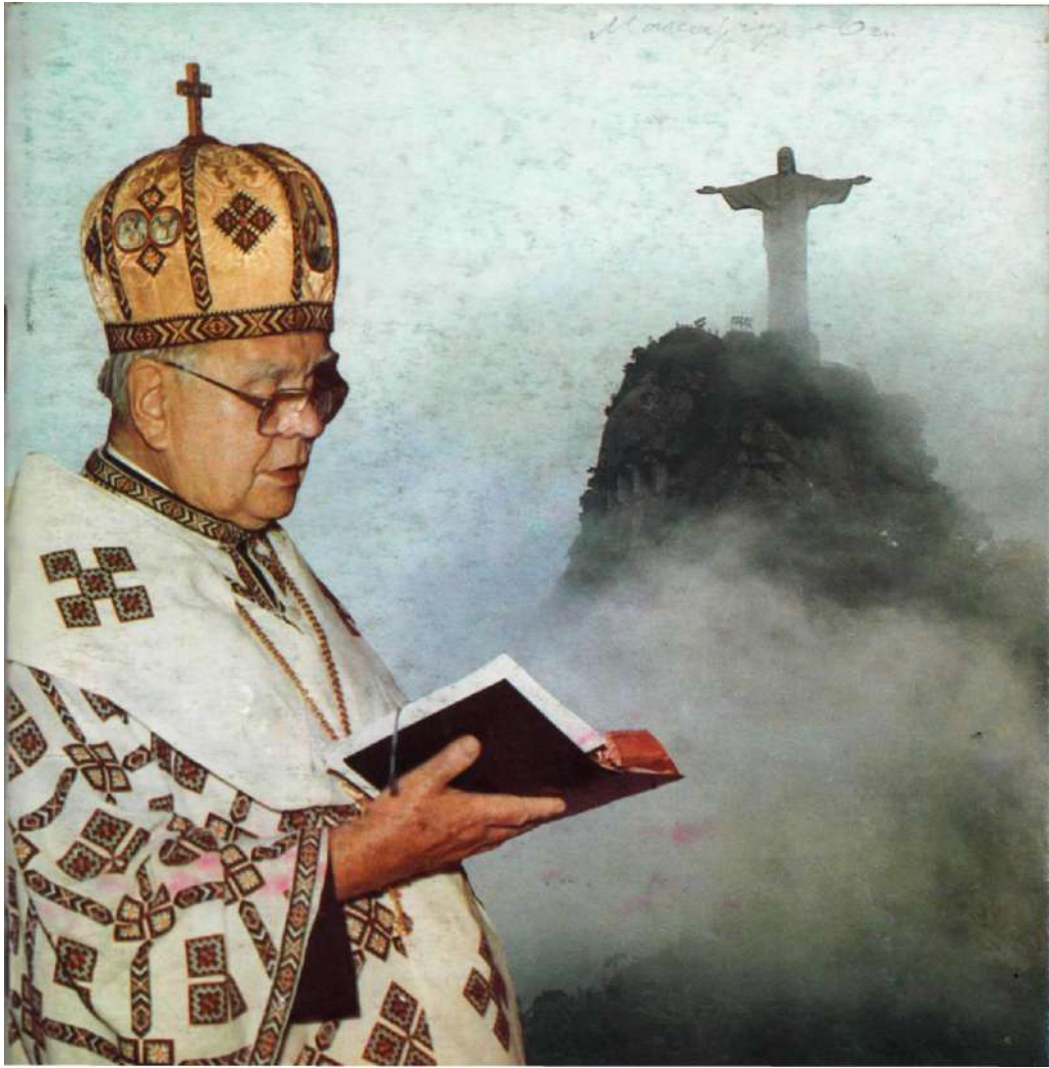
тому спершу прах Владики знаходився у спеціальному приміщенні, і лише згодом побудовано кафедральну крипту. Врешті, 25 липня 2001 р. о 11 год. у кафедральному соборі апостолів Петра і Павла у Мельбурні відбулося довершення чину похорону праху покійного єпископа в кафедральну крипту за участю єпископа П. Стасюка та виконавців заповіту отців Ол. Кенеза, В. Волочія, В. Іванчо [1, с. 22-23].

Після смерті Івана Прашка деякі особисті речі родичі передали на Батьківщину, а завдяки старанням о. Михайла Бедрія (з с. В. Луб'янки) речі потрапляють у наш Національний заповідник «Замки Тернопілля». Із цієї спадщини єпископа в залі сакрального мистецтва сформована виставка, присвячена І. Прашкові.

Значний культурно-просвітницький та релігійний досвід Івана Прашка, ідейно-теоретичні й практичні напрацювання до певної міри не втратили своєї актуальності й сьогодні, оскільки праця єпископа Івана Прашка була важливим чинником поступу українства за межами Батьківщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. о. Бедрій М. Єпископ Іван Прашко і Збаражчина / о. Мирон Бедрій. – Тернопіль: Джура, 2002. – 124 с.
2. Головин Б. Прашко Іван Васильович // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 томах. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль: Збруч, 2008. – Т. 3: П–Я. – С. 134.
3. Делятинський Р., Бедрій Н. Єпископ Іван Прашко – будівничий Української Австралії // Історія релігії в Україні: у 10-ти т. / За ред. проф. А. Колодного; Редколегія: А. Колодний (голова) та ін. / Т.9: Релігія і Церква в історії української діаспори. – К.: Український видавничий консорціум та УАР, 2012. – 906 с. – С. 802–819.
4. Жила В. Єпископ Іван Прашко / Володимир Жила // Збаражчина: Збірник споминів, статей і матеріалів. – Том 1. – Ляббок, США, 1962. – С. 267-269.
5. Інтерв'ю з о. М. Бедрієм, парохом с. Вищі Луб'янки Збаразького деканату Бучацької єпархії, організатором вшанування пам'яті Владики Івана Прашка // Приватний архів Ірини Майби.
6. Марчук В.В. Церква, духовність, нація : Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / В. Марчук. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. – 464 с.
7. Мороз В. Австралійський владика зі Збаражу: нариси із життєпису (опубліковано: 18.06.2013) [електронний ресурс] – режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/events_people/52667/ (останній перегляд: 18.03.2017).
8. Обіжники Преосвященного Кир Івана Прашка 1958 – 1993, Апостольського Екзарха / Епарха Української Католицької Церкви в Австралії, Новій Зеландії й Океанії / Зібрав і впорядкував: митрофоний Архипротопресвітер о. Дмитро Сенів. Вступне слово: о. митрат Архімандрит о. Іван Шевців. Дораджував: всеч. О. Володимир Волочій. – Сідней – Австралія, 2002. – 564 с.
9. Правдивий Архіпастир Церкви Преосвященний Кир Іван Прашко / Зібрав і приготував до друку о. Дмитро Сенів. – Мельбурн – Сідней, 2008. – 400 с.
10. Прашко Іван // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / гол. редактор проф. д-р В. Кубійович. – Т.6. – Париж – Нью-Йорк – Сідней – Торонто – Львів, 1998. – С. 2322.

І звідси я прийшов на світ

*Зліва сидять: Текля Клячківська (мама Д. Клячківського),
Олександра Лахвіцька з дочкою Іванкою, Іванка Лахвіцька.
Зліва стоять: Іван Прашко, Василь Прашко (тато Івана),
Софія Клячківська, Іван Лахвіцький, Марія Прашко,
Дмитро Клячківський (пізніше командир УПА—Північ,
званий як Клим Савур), 1929 р.*

Аудієнція в Папи Івана Павла II. Рим, 1983 р.

Зліва: імось Я. Процишина, Текаля Кавчківська, єпископ Іван, п. Вацик. Збараж, 1969 р.

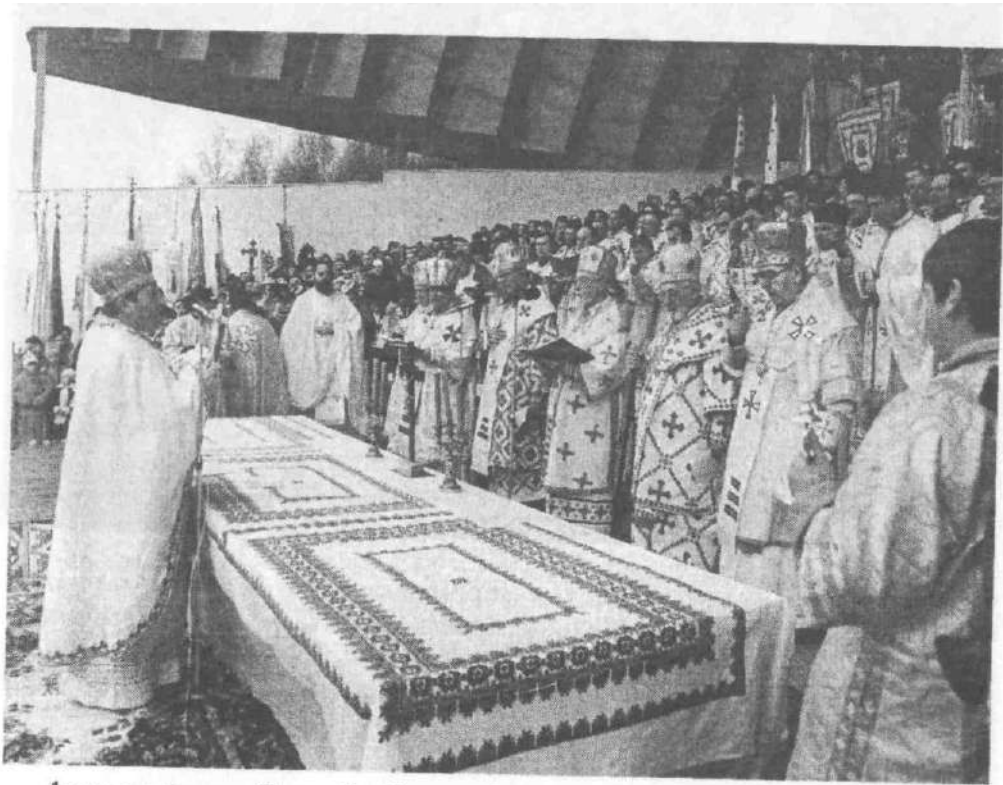
Синод єпископів на рідній землі, 1991 р.

Кир Іван Прашко в рідній «Великій» церкві, 1991 р.

Відправляє Блаженніший Мирослав Іван, м. Збараж, 1991 р.

Архиєрейська Служба Божа. Співоче поле, Тернопіль, 1991 р.

Irina Mayba

CULTURAL EDUCATION AND RELIGIOUS ACTIVITIES OF IVAN PRASHKO IN AUSTRALIA, OCEANIA AND NEW ZELAND (1914-2001)

Prosliduvano main periods of the life course of Bishop John Praszka analyzed the process of forming it as a pastor, particularly during his theological studies in Lviv and Rome, during the pastoral work in Italy and Australia. The basic directions and features of its activities, first as a priest, then - as Exarch and ruling eparch Church in Australia, New Zealand and Oceania.

Keywords: *Bishop John praszka, pastor, theological studies at the University Urbaniyanskomu, Italy Relief Committee, Apostolic Exarch, ruling Eparchy of the UGCC.*